

Malustyik Brigitta

A JOGI SZABÁLYOZÁS ÉS A PÉNZÜGYI ÉRDEKEK METSZÉSPONTJÁN – RECENZIO A JOG ÉS PÉNZÜGYEK A BANKSZÉKTORBAN CÍMŰ KÖNYVRŐL

**At the Intersection of Regulation and Financial Interests – Review of the Book
*Law and Finance in the Banking Sector***

Malustyik Brigitta tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Tanszék; e-mail: malustyik.brigitta@uni-nke.hu

Vértesy László 2020-ban megjelent Jog és pénzügyek a bankszektorban című könyvében egy teljes körű áttekintést olvashatunk a banki szféra hazai és európai uniós szabályozási és pénzügyi rendszeréről. A monográfia újszerűsége annak interdiszciplináris megközelítésmódjában rejlik, ahol a szerző tökéletes arányérzékkel tárgyalja a téma legfontosabb jogi és közgazdasági aspektusait, részletesen kitérve az azok közötti összefüggésekre. A könyv értékét növeli a több helyen megjelenő, érvekkel alátámasztott kritikai gondolkodásmód, illetve a szerző azon konstruktív javaslatai, amelyeket az egyes problémák megoldási lehetőségeiként fogalmaz meg.

KULCSSZAVAK:

bankszabályozás, bankszektor, jog és közgazdaságtan, jog és pénzügyek, közgazdaságtan, pénzügyi jog

In László Vértesy's book entitled Law and Finance in the Banking Sector, published in 2020, we can read a comprehensive overview of the regulatory and financial system of the banking sector in Hungary and the European Union. The novelty of the monograph lies in its interdisciplinary approach, where the author discusses the most important legal and economic aspects of the topic with a perfect sense of proportion, detailing the relationship between them. The value of the book is enhanced by the multi-site, reasoned critical thinking and the author's constructive suggestions, which he formulates as possible solutions to each problem.

KEYWORDS:

banking regulation, banking sector, law and economics, law and finance, economics, financial law

Az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelenő, Zéman Zoltán által szerkesztett *Pénzügy és számvitel* című sorozat kötetei széles spektrumban vizsgálják a pénzügyi és számviteli kérdések legérdekesebb összefüggéseit. Így foglalkoznak többek között a pénzügyi követítőrendszerek, a szabályozási kérdések, a piaci- és hitelkockázat-menedzsment, a nemzetközi számvitel vagy akár a kultúrafinanszírozás, a statisztika, a korrupció témakörökkel. Vértesy László 2020-ban megjelent, *Jog és pénzügyek a bankszektorban* címet viselő könyve ezen említett sorozat legújabb kötete, amely több szempontból is újszerű a bankrendszer jogi és pénzügyi összefüggéseit vizsgáló hazai és nemzetközi szakirodalomban. A szerző a pénzügyi jog, szűkebben a bankjog területén szerzett közel két évtizedes oktatói és kutatói tapasztalatát hűen tükrözik a témában publikált közleményei. 2019-ben a habilitációs eljárás részeként adta be jelen monográfia mintegy 30 íves kéziratát, továbbá *A bankszektor jogi szabályozottságának keretrendszere* címmel foglalta össze a téziseket. A recenzió alapját képező kötet újszerűsége és hiánypótló jellege több szempontból is megmutatkozik. Bár a bankszektor jogi és pénzügyi összefüggéseit tárgyaló szakirodalom meglehetősen terjedelmes és sokoldalú, jelen kötet innovatív jellege a téma interdiszciplináris megközelítésmódjában rejlik, ahol a szerző kiváló arányérzékkel taglalja a legfontosabb jogi és pénzügyi szabályokat. A könyv tehát illeszkedik a jog és közgazdaságtan (*law and economics*), illetve a jog és pénzügyek (*law and finance*) irányzatba.¹

A könyv megcélzott olvasóközönségéről elmondható, hogy az elsősorban a szakterülettel foglalkozó oktatóknak, kutatóknak, továbbá gyakorló szakembereknek íródott, azonban lévén, hogy akár tankönyvként is kiválóan alkalmazható, az állam- és közigazgatástudományi, a közgazdaságtudományi, illetve a jog- és államtudományi képzésekben részt vevő egyetemi hallgatók figyelmébe is ajánlható. Ugyanis a szerző közérthető és olvasmányos, ugyanakkor kellően tudományos megfogalmazás módjával könnyen elsajátíthatóvá teszi a leírtakat. Ehhez járul hozzá továbbá a könyv logikus és áttekinthető felépítése, ahol a szerző a könyv kilenc fejezetének kialakításakor különös hangsúlyt fektetett az alapfogalmak és a témakör megértéséhez feltétlenül szükséges alapozó ismeretek bemutatására, biztosítva a későbbi fejezetekben tárgyaltak megértését. A könyv felépítése kapcsán kiemelendő továbbá, hogy a szerző a leírtakat színes, többségében saját szerkesztésű ábrákkal és táblázatokkal szemlélteti, hozzájárulva a leírtak áttekinthetőségéhez. A releváns hazai és külföldi szakirodalom bőséges feldolgozását mutatja a több mint 350 tételt számláló forrásjegyzék.

E szakkönyv összességében egy magas minőségű, értékteremtő alkotás, amely a már kifejtett újszerűségére tekintettel nemcsak a szakma fejlődéséhez járulhat hozzá, hanem közérthető megfogalmazás módja révén az állampolgári tudatosság növeléséhez is a pénzügyi döntések területén, amely álláspontom szerint egy-egy újabb válság megelőzésének

¹ Lásd részletesebben: Rafael La Porta et alii: *Law and Finance. Journal of Political Economy*, 106. (1998), 6. 1113–1155.; Gerhard Schnyder – Mathias Siems – Ruth V. Aguilare: *Twenty Years of 'Law and Finance': Time to Take Law Seriously. Centre for Business Research, University of Cambridge Working Paper*, (2018), 501.; Gerhard Schnyder: *The Law and Finance School: What Concept of Law? Social Science Research Network, SSRN Publications*, 2016.

lehet az egyik nagyon fontos alapköve. Ahogy azt a szerző a mű bevezető részében is kifejti, a kötet megírását egyértelműen indokoltta tette az utóbbi évek fejlődési folyamatában uralkodó trend, amelyben cél a pénzügyi szektor minél részletesebb és körültekintőbb feltérképezése és szabályozása, amely olykor a rendszer átláthatatlanná válásához vezet. Nem cáfolható továbbá a szerző azon gondolata sem, miszerint a könyv aktualitását egyértelműen alátámasztja, hogy 2019-ben egy jól körülhatárolható folyamat lezárásának lehetünk szemtanúi, amely a Bázeli III. rendszer kiteljesedését is jelenti. A bevezető gondolatokat követően a szerző kilenc fejezetben tárgyalja a bankszektor jogi és pénzügyi összefüggéseit, olykor erős, de átlátható érvekkel alátámasztott kritikai gondolatokat megfogalmazva a rendszer működéséről, illetve konstruktív javaslatokat téve az esetleges továbbfejlesztési irányokra.

Az első fejezet a jog és pénzügyek tudományterület általános jellemzését és a bankok pénzügyi funkcióinak felvázolását követően, a pénzügyi szektorra vonatkozó szerteágazó és meglehetősen bonyolult szabályozási rendszer jogági elhelyezkedésének problémáját tárgyalja, részletesen kifejtve annak interdiszciplináris jellegét. Jelen fejezet keretein belül a szerző nagyon lényeges hatékonysági kérdéseket vet fel a banki szféra szabályozása és a pénzügyi intézetek profitorientált viselkedése közötti összefüggések kapcsán. E hatékonysági kérdések manapság egyre nagyobb jelentőségűek, ugyanis egyre több társadalmi életviszony vonatkozásában kérdőjeleződik meg a jogi szabályozás hatékonysága és a cél megvalósítására való alkalmassága. A szerző a jogi környezet feltérképezését a bankszektor és az Alaptörvény közötti közvetlen és közvetett összefüggések áttekintésével folytatja, ahol a közpénzügyekkel kapcsolatos rendelkezéseken túl, a magánpénzügyekkel is összefüggésbe hozható szabályozási mechanizmusokat is kiemeli. A recenzius által kiemelendő a szerző alábbi, a téma szociális biztonsági vonatkozásait érintő gondolatmenete: „Ez a bankszektor szempontjából is kiemelkedő jelentőséggel bír, mivel számos olyan, a bankszektort érintő terület van, ahol ennek érvényesülése fokozottan kívánatos: (jelzálog)lakáshitelek, diákhitelek, fogyasztói kölcsön, általános szerződési feltételek stb. Érdemes lenne a szociális piacgazdaság beépítése és egyértelmű kimondása az Alaptörvény törzsszövegében, emellett a jogállam előtt is szerepelhetne a szociális jelző.” Ez pontosan a bankok olykor szélsőséges profitorientált viselkedésével hozható összefüggésbe, ugyanis az sok esetben az állampolgári rászorultság és kiszolgáltatottság kihasználásához, továbbá tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kialakulásához is vezethet, amelyet a szerző a későbbi, fogyasztóvédelemmel foglalkozó fejezet alatt részletesen be is mutat. Ezenkívül a szerző az Alaptörvény és a bankszektor közvetett összefüggései között taglalja a környezetvédelem, a fenntartható fejlődés, a családtámogatások, továbbá a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek kapcsolódási pontjait is. A fejezet zárásaként emellett, hogy az olvasó teljes körű összefoglalást olvashat a bankszektor hazai és uniós jogi szabályozóiról, a recenzius által irányadónak tartott kritikák is megfogalmazódnak a jogi szabályozás szerteágazó, szétaprózott, bonyolult és néhány esetben következetlen mivoltával kapcsolatosan, amely rengeteg felesleges adminisztrációs teher, illetve értelmezési és gyakorlati nehézség okozója lehet.

A második fejezet címét „Ab ovo... Banktörténet dióhéjban” olvasva felvetődik az olvasóban a kérdés, hogy hogyan lehetséges egy ilyen rendkívül széles körű szakirodalommal és elméletekkel rendelkező témakört egyetlen fejezetben összesűrítve úgy átadni, hogy az minden lényeges fejlődési lépést és logikai kapcsolódási pontot tartalmazzon. A szerző e rendkívül nagy vállalkozásnak maradéktalanul eleget tesz, ugyanis egy lényegre törő, ugyanakkor jól követhető és minden fontosabb mérföldkövet tartalmazó áttekintést ad a nemzetközi és nemzeti banktörténet fejlődéséről. Ennek során a szerző a bankok fejlődésének történetét a pénztörténeti korszakokkal állítja párhuzamba, amelyet egyértelműen tükröz a fejezet felosztása is. Ennek megfelelően áttekinti a nemzetközi banktörténetet az ókor, a középkor hozta legfontosabb eredmények, a központi bankok megjelenése és fejlődése, illetve a modernitás hozta változások tükrében. Ennek során olyan kiemelt figyelmet érdemlő intézményeket említ, mint például a szegények bankja, amely annak szociális vonatkozásai miatt különösen felkeltette a recenzens érdeklődését, vagy például a zöld bankolás, amely a bankszektort érintő koncentráció növekedésével arányosan, megjegyzem teljesen méltatlanul, egyre kevesebb figyelmet kapott. A szerző bemutatja továbbá az említett folyamat ellensúlyozásaként létrejövő közösségi, másnéven értékalapú, szociális bankokat, amelyek a gazdasági haszonszerzés mellett fontosnak tartják a társadalmi felelősségvállalást is. Napjainkban szintúgy nem hagyható figyelmen kívül az infokommunikációs technológiák térhódítása sem, amely a bankszektorban a digitális bankolás megjelenését idézte elő, amelynek fejlődését a szerző szintén részletesen bemutatja. A szerző a hazai banktörténet áttekintése során kiválóan érzékelteti, hogy bár érdemben rövidebb múltra tekint vissza, mégis szerteágazó és általában korszakhoz mérten színvonalas szakirodalommal és elméletekkel rendelkezik. Ennek keretében áttekinti a középkor, a reformkor, a Magyar Királyság és a szocializmus időszakában zajló legfontosabb fejlődési folyamatokat, továbbá a nemzetközi hatások felvázolásával bemutatja az európai uniós csatlakozás magyar bankrendszerre gyakorolt hatását és a magyar szabályozás történelmi előrehaladását is.

A harmadik fejezet a téma további megalapozására törekszik. Az olvasó teljes körű áttekintést kap a bankrendszer szereplőiről, funkcióiról és csoportosítási lehetőségeiről, továbbá az egyes bankmodellekről. Ennek során kitér a szerző az egy- és kétszintű bankrendszerek közötti különbségekre, valamint a bankok és a más pénzügyi szolgáltatók közötti verseny alapján elkülöníthető pénzügyi rendszerekre, így a kontinentális, az angolszász, illetve a fejlődő országok bankrendszereinek jellemzésére. A központi, kereskedelmi és befektetési bankok közötti különbségek elemzése során a szerző felhívja a figyelmet a kereskedelmi és befektetési bankok közötti, utóbbi években érzékelhető határ elmosódására, különösen az egyre aktívabb értékpapírosítási ügyletek miatt. A bankmodellek fejlődésének elemzése során kitér azok három evolúciós szakaszára, amely során megkülönbözteti a hagyományos, a kockázatokkal kereskedő (*originate to hold*), illetve a kockázatokat megosztó (*originate to distribute*) bankmodelleket. A szerző fontos gondolatokat fogalmaz meg továbbá azzal kapcsolatban, hogy a 2008-as gazdasági válság hatására a hagyományos banki tevékenység ismét előtérbe került, továbbá ezen időszakban a Bázeli III. ajánlások következtében jelentősen szigorodtak a prudens működésre, a felügyeletre,

a szanálásra, a fogyasztóvédelemre, valamint a betétbiztosításra vonatkozó szabályok. Ezt követően kerül sor a pénzügyi szolgáltatások és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások nyújtásának monopóliumával rendelkező pénzügyi intézmények (hitelintézet és pénzügyi vállalkozás), továbbá a pénzforgalmi intézmény és a közvetítők bemutatására. Jelen fejezet zárásaként egy kiemelkedő jelentőségű témakört tárgyal a szerző: a közteljesítés és a különadózás kérdéskörét, amely a bankszektor szereplőinek társadalomban és gazdaságban elfoglalt kiemelt helye miatt különösen lényeges kérdés.

Az alapozó ismeretek felvázolását követően a negyedik fejezetben a szerző már egy konkrét témára tér rá, a bankok működésében felmerülő kockázatok elemzésével és azok megoldási lehetőségeinek feltérképezésével. A fejezet felépítése ugyanazon logikát követi, amelyet a könyv felépítésénél is szem előtt tartott a szerző: az általános fogalmaktól halad a speciálisabb ismeretekig. Ennek megfelelően a kockázatkezeléssel kapcsolatos alapvető fogalmak (úgy, mint például a várható és nem várt veszteség, a kockázat fogalmi elemei, vagy a kockázatkezelés előnyei) áttekintése után, speciálisan a bankrendszerben felmerülő kockázatok ismertetésére törekszik, amelyeknek alapvetően négy csoportját különbözteti meg: ír hitelkockázatról, piaci kockázatról, illetve az egyéb kockázatok kategóriába sorolt politikai, általános és jogi kockázatról, amelyek bemutatásának külön alfejezeteket szentel. Az egyes kockázatok kezelési lehetőségeinek felvázolása előtt a kockázatkezelési folyamat, a kockázatelemzési és kezelési módszerek általános bemutatására, majd ezt követően a bankrendszerben felmerülő kockázatok kezelési lehetőségeinek elemzésére kerül sor.

Az ötödik és hatodik fejezetben a szerző figyelemre méltó alapossággal járja körbe a prudens működés szabályozási és gazdasági kérdéskörét, amelyben az egyre kiterjedtebb és (olykor túlzott) részletekbe menő jogalkotási tevékenység indokoltságát a történelemben előforduló bankcsődök áttekintésével támasztja alá. Az ötödik fejezetben tárgyalja a prudens működés fogalmát, továbbá annak három legfontosabb alappillért képező alapelv (a jövedelmezőség, a likviditás és a fizetőképesség), azaz a hitelintézeti pénzügyi trilemma kérdéskörét. A külső és belső védelmi vonalak tárgyalása kapcsán tér rá a mikro- és a napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kapó makroprudencia témakörére. Külön kiemelendő az Európai Unió makroprudenciális tevékenységét taglaló rész, amely során többek között sorra veszi az Európai Unió nemzeti bankrendszerekbe történő beavatkozási lehetőségeit, továbbá a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság által megfogalmazott ajánlásokat. A Bazel I–III. ajánlások fókuszpontját tekintve a szerző a legfőbb különbséget abban látja, hogy míg a Bazel I–II. ajánlások a mikro-, addig a Bazel III. ajánlás már a makroprudenciára helyezte a hangsúlyt. A hosszú konzultációs időszakot követően, 2017-ben elfogadott Bazel IV. ajánlás kapcsán pedig kifejti, hogy az a Bazel III. rendszer kiteljesedésének tekinthető, amely több területen merőben átgondolta a korábbi szabályozást. A szerző az egyes ajánlások leglényegesebb tartalmi pontjainak elemzése során világossá teszi, hogy azok legfőbb célja a bankrendszerben előforduló kockázatokra való felkészülés és a bankcsődök kialakulásának megelőzése. Kiemelendő továbbá az alfejezet címválasztása „Bázeli harmóniavilág: Bazel I–IV.”, amellyel a szerző kiválóan körülírja az ajánlások, azaz az akkordok (*accords*) lényegét és célját, továbbá utal az azok nem kötelező mivoltából adódó megvalósíthatósági kockázatokra is.

A hatodik fejezetben a hazai és európai uniós szintű prudenciális szabályozás rendkívül bonyolult rendszerét a szerző saját készítésű ábráival, továbbá közérthető megfogalmazásmódjával teszi áttekinthetővé az olvasó számára. Így összefoglalja a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (Hpt.) szervezetre és működésre vonatkozó előírásait, úgymint az alapítás és engedélyezés, a működés, a tulajdonosok, illetve a jogutód nélküli megszűnés szabályait, továbbá a prudenciális pénzügyi előírásokat is, amelyek egyaránt szabályozzák a fizetőképesség, a tőkekövetelmények, a tartalékok, kockázatok és korlátozások szabályait. Az uniós szabályozók között bemutatja a 2013/36/EU irányelvet² (CRD IV, tőkekövetelmény-irányelv), továbbá az 575/2013/EU rendelet³ (CRR, tőkekövetelmény-rendelet) előírásait. Ezúttal a szerző a CRR egyik nagy jelentőségét abban látja, hogy az hat kategóriába sorolja a kockázatvállaláshoz kapcsolódó tőkekövetelményeket, illetve azokhoz sztenderd számításokat is rendel, amelyek alkalmazásának követelményeit, feltételeit és eljárásrendjét is felvázolja. A CRD IV. kapcsán a szerző kiemeli a tőkepufferekre vonatkozó követelményt, amely előírja a hitelintézetek számára, hogy elegendő tőkét halmozzanak fel egy esetleges válság esetén keletkező veszteségek mérséklésére, így szabályozza a tőkefenntartási, az anticiklikus, illetve a rendszerkockázati tőkepuffer létrehozására vonatkozó kötelezettségeket és szabályokat. A fentiekben túl jelen fejezet keretei között áttekinti a prudens működés mérésére szolgáló mutatókat is, azaz a hitel/betét-, a tőkeáttételi, a tőkemegfelelési, a likviditásfedezeti, nettó stabil finanszírozási, devizafinanszírozási, illetve bankközi finanszírozási mutatót. Bemutatja továbbá a bankok megbízhatóságának mérésére szolgáló NPL-rátát és a RoE-mutatót. A szerző a fejezet zárásaként optimista gondolatokat fogalmaz meg a magyar bankrendszer működéséről, ugyanis álláspontja szerint az mind a likviditási helyzet, mind pedig a veszteségtűrő képessége szempontjából is erősnek tekinthető.

Az előzőekben kifejtett prudens működésre vonatkozó szabályok betartásának biztosítását szolgálja a felügyeleti és szanálási rendszer, amelynek európai uniós és hazai struktúráját is bemutatja a könyv hetedik fejezetében. Ennek keretében a szerző jól átláthatóan mutatja be a felügyeleti és szanálási tevékenység közötti alapvető különbségeket, kiemelve, hogy míg a felügyelet az irányadó jogszabályok betartásának vizsgálatára irányul, a szanálás erősebb jogosítványokat ad a hatóság kezébe, lévén, hogy a fizetésképtelenné vált vagy várhatóan fizetésképtelenné váló hitelintézet, illetve befektetési vállalkozás menedzsmentjogainak gyakorlását, illetve a tulajdonosi rendelkezési jogát is magához vonhatja a szanálás idejére. Jelen fejezetben a szerző, amellet, hogy sorra veszi az Európai Unióban előforduló felügyeleti modellek csoportosítási lehetőségeit (angolszász vagy kontinentális, nemzeti vagy nemzetközi, illetve integrált vagy elkülönült felügyeleti modell), bemutatja az európai bankunió legfontosabb alappilléreit, továbbá az Európai Központi

² Az Európai Parlament és a Tanács 2013/36/EU irányelve a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

³ Az Európai Parlament és a Tanács 575/2013/EU rendelete a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról.

Bank működését. A bankunió első pillére az egységes felügyeleti mechanizmus, amely mind mikro-, mind pedig a makroprudenciális felügyeleti tevékenységben megmutatkozik. Mikroprudenciális felügyelet keretein belül tárgyalja az Európai Bankhatóság, az Európai Biztosítás és Foglalkoztatáinyugdíj-hatóság, illetve az Európai Értékpapírpiaci Hatóság tevékenységét, míg a makroprudencia kapcsán az Európai Rendszerkockázati Testület működését vázolja fel a szerző. Az európai bankunióban egységes szanalási mechanizmus is működik, amelynek indokoltságát – ahogy az a szóban forgó fejezetben is kifejti – az uniós pénzügyi piacok jelentős mértékű integrációja és összefonódása támasztja alá. Ennek keretében felvázolja az egységes szanalási mechanizmus eszközeit (vagyonértékesítés, áthidaló bank, eszközkelkülönítés, hitelezői feltőkésítés), továbbá a 2015-ben alapított Egységes Szanalási Testületet, illetve az Egységes Szanalási Alapot is, amely a bankunióban részt vevő 19 tagállam által biztosított pénzügyi alap, amely az egységes szanalási mechanizmus alkalmazásához biztosít megfelelő pénzügyi fedezetet. A szanalás hatékonyságának további nagyon lényeges alkotóeleme olyan mérőszámok megléte, amelyek azt hivatottak ellenőrizni, hogy az intézmények a veszteségek fedezésére megfelelő belső pénzügyi forrásokkal rendelkeznek. E mutatók a TLAC (teljes veszteségviselő képesség), illetve az MREL (szavatolótőkére és leírható vagy átalakítható kötelezettségekre vonatkozó minimumkövetelmény), amelyek jellemzőit ugyancsak bemutatja a fejezetben. A magyar felügyeleti modell áttekintése során a szerző kitér a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által megtestesített integrált felügyeleti modell jellemzőire, amely elsősorban az angolszász modellt követi. A szerző az elemzés során kiemeli, hogy a 2008-as gazdasági válság ismertette fel az akkori többszereplős rendszer hiányosságait, amelynek hatására vezették be ezt az integrált rendszert, amelyben az MNB a felügyeleti jogok mellett a szanalási jogokat is gyakorolja, továbbá felvigyázási feladatkörrel is rendelkezik. A recenzens szintén osztja a szerző azon gondolatát, amelyben összességében pozitívan értékeli a rendszer működését azzal, hogy mind a mikro-, mind pedig a makroprudenciális felügyelet tágabb információs bázishoz jutott, javultak az egyes döntések előkészítési feltételei, a válságok megoldására szánt eszköztár bővült, továbbá hatékonyabbá és egységesebbé vált a hatósági fellépés.

Ahogy azt már jelen recenzió elején is említettem, a pénzügyi intézmények profitorientált viselkedése olykor a fogyasztók érdekeinek megsértéséhez is vezethet, amely egyértelműen indokolttá teszi az állam részéről történő fellépést. A szerző a pénzügyi fogyasztóvédelem témakörét a nyolcadik fejezetben taglalja, amelynek fontosságát több szempontból is indokoltnak tartja, kiemelve például a fogyasztói kiszolgáltatottságot, illetve az általános szerződési feltételek hosszú, nehezen érthető és lényegében nem módosítható mivoltát. Irányadónak tartom a szerző azon gondolatmenetét, amely a fogyasztóvédelem mellett elengedhetetlennek tartja a pénzügyi kultúra fejlesztését, amelyben az oktatás szerepe rendkívül hangsúlyos. A szerző bemutatja azokat a nemzetközi és hazai kezdeményezéseket, amelyek e pénzügyi tudatosság növelésében játszanak nagyon fontos szerepet. Így kitér az OECD által 2008-ban létrehozott International Gateway for Financial Education hálózatra, amely a létrehozott közös honlap révén lehetőséget biztosít többek között a különböző stratégiák és praktikák megismerésére és átadására. De ezenkívül bemutatja a 2014-ben alapított Nemzetközi Pénzügyi Fogyasztói Akadémia működését, továbbá

a Magyar Nemzeti Bank által létrehozott Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központot, amely különböző tájékoztatók, alkalmazások és pénzügyi tanácsadó irodák segítségével támogatja a tudatos pénzügyi döntéshozatalt. Ezt követően kerül sor a fogyasztóvédelmi szabályozás meglehetősen összetett és szerteágazó szabályrendszerének felvázolására, amely során a szerző sorra veszi a pénzügyi fogyasztóvédelem területét szabályozó jogszabályok legfontosabb rendelkezéseit. Így összefoglalja a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) általános szerződési feltételekre, a kamatra, illetve a Hpt. tájékoztatásra és kommunikációra, a pénzügyi szolgáltatásokra és a jogvédelemre, továbbá a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpvt.) tisztességtelen verseny tilalmára, üzleti döntések tisztességtelen befolyásolására, a kartelltilalomra, vállalkozások összefonódására és gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó szabályait. Kitér továbbá a speciális szabályokat megállapító a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény (Fhtv.) tájékoztatásra és szerződéskötésre, ellenértékekre és más felsőhatárookra, továbbá a szerződéses nyilatkozatok és azok felelősségi szabályaira vonatkozó rendelkezéseire. A fejezet zárásaként a megfontolt fogyasztói döntéseket támogató mutatók bemutatása mellett, a fogyasztói jogviták eldöntésében fontos szerepet játszó pénzügyi békéltetés rendszerét és eljárásrendjét vázolja fel, külön kitérve a Pénzügyi Békéltető Testület szervezetére, továbbá a határon átnyúló pénzügyi jogviták alternatív vitarendezésére létrehozott európai hálózat, a FIN-net működési alapelveire.

A könyv zárófejezetében azokat a nyilvántartásokat és védőhálókat mutatja be, amelyek mellett, hogy a tudatos pénzügyi döntéshozatalt támogatják, a fogyasztóvédelem szempontjából is fontos szerepet játszanak, egyben a szektor tag értelemben vett prudenciáját is erősíthetik. Így az adósnylvántartások is ezen említett célokat hivatottak szolgálni, azonban ezzel kapcsolatosan, az alanyi kört érintően egy nagyon lényeges partalan vitára világít rá a szerző, a lista legyen „negatív vagy pozitív, attól függően, hogy csak a nemfizetőket tartják nyilván, vagy mindenkit, akinek adóssága van”. Irányadónak tartom a szerző azon gondolatát, amellyel a pozitív lista mellett érvel azzal, hogy abból a hitelfelvevő teljes pénzügyi habitusa kitűnik, így tudatosabb döntés hozható a hitelfelvétel engedélyezéséről. A Központi Hitelinformációs Rendszer három részből álló adatbázisának áttekintését követően a betét- és intézménybiztosítás, valamint a befektetővédelem rendszerének bemutatása következik. A szerző azonban felhívja a figyelmet egy ennek kapcsán felmerülő nagy erkölcsi dilemmára, amely az állami kártalanítással való visszaélésekre vonatkozik. A magyar Országos Betétbiztosítási Alap (OBA) mint Kelet-Közép-Európa első betétbiztosítási intézményeként létrehozott, a hitelintézetek kötelező részvételén alapuló elkülönített állami pénzalap bemutatása kapcsán a szerző kitér annak feladataira, az általa nyújtott biztosítás kiterjedésére, a kártalanítás szabályaira, továbbá a befektetővédelem intézményeként létrehozott Befektető-védelmi Alap (BEVA) összetételére és az azok közötti leglényegesebb különbségekre.

A szerző ambiciózus feladatra vállalkozott a monográfia megírásával, ugyanis rendkívül nehéz feladat a bankrendszer területét érintő bonyolult, túlaprózott és nehezen áttekinthető jogi szabályozási rendszer összefoglalása egyetlen kötet keretein belül. A szerző azonban mélyreható szakmai tudásáról tanúbizonyságot téve egy olyan előremutató művet

hozott létre, amely alkalmas lehet a közgazdasági és pénzügyi gondolkodásmód megújítására. Így a bankszektort érintő jogi és pénzügyi struktúrát és azok közötti összefüggéseket teljeskörűen és átláthatóan bemutató szakkönyvet jó szívvel ajánlom a gazdasági területen jártas szakembereknek és vezetőknek, kutatóknak, oktatóknak és hallgatóknak, továbbá a témát kevésbé ismerő érdeklődőknek is, akik ismeretterjesztési jelleggel szeretnének egy átfogó képet kapni a bankszektor jogi és pénzügyi környezetéről.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. La Porta, Rafael – Florencio Lopez-de-Silanes – Andrei Shleifer – Robert W. Vishny: Law and Finance. *Journal of Political Economy*, 106. (1998), 6. 1113–1155. DOI: <https://doi.org/10.1086/250042>
2. Schnyder, Gerhard – Mathias Siems – Ruth V. Aguilare: Twenty Years of 'Law and Finance': Time to Take Law Seriously. Centre for Business Research. *University of Cambridge Working Paper*, (2018), 501. DOI: [10.2139/ssrn.3253880](https://doi.org/10.2139/ssrn.3253880)
3. Schnyder, Gerhard: The Law and Finance School: What Concept of Law? *SSRN Electronic Journal*, 2016. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2859950>
4. Vértesy László: *Jog és pénzügyek a bankszektorban*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2020.

Jogi források

1. 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról
2. 2009. évi CLXII. törvény a fogyasztónak nyújtott hitelről
3. 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
4. 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról
5. Az Európai Parlament és a Tanács 2013/36/EU irányelve a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről
6. Az Európai Parlament és a Tanács 575/2013/EU rendelete a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról

Malustyik Brigitta tanársegéd, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Tanszékének munkatársaként, a *Szociális-kulturális igazgatás* és a *Gazdasági közigazgatás* című tantárgyak oktatásával foglalkozik. Tanulmányait a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen végezte, 2017-ben közigazgatás-szervező, majd 2019-ben okleveles közigazgatási szakértő szakképesítést szerzett. Jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatástudományi Doktori Iskolájának ösztöndíjas doktoranduszhallgatójaként folytatja tanulmányait, ahol a szociális biztonság európai uniós vonatkozásait kutatja.